

In September 1939, as a result of the aggression under taken by the combined forces of German Third Reich and the Soviet Union Army, Poland suffered defeat. On the night of 17 and 18 September, considering the continuity of the state's existence, the Polish Government and supreme command fled to Romania. There, under pressure from the Third Reich and the USSR, they were imprisoned. Under the constitution, a new Polish government-in-exile was formed. Władysław Raczkiewicz became the president, Władysław Sikorski prime minister. The latter also held the Commander-in-

German-Soviet Non-Aggression Pact signed on 23 August in Moscow, known as the Molotov-Ribbentrop Pact. Attached to it was a secret protocol defining the way the aggressors would divide the spoils of Rzeczpospolita's conquest.

Photo: AIPN

Map of the demarcation line put down in a secret protocol attached to the Molotov-Ribbentrop pact, published on 18 September, 1939 in the Soviet newspaper "Izvestia." The final German-Soviet border was established on 28 September in Moscow by the German-Soviet Frontier Treaty. The border was to run along the rivers Pisa, Narew, Bug and San.

Photo: Public domain

A column of Polish prisoners of war marching under the escort of Soviet soldiers, September 1939. A particularly tragic fate befell those officers who were murdered by Soviets in Katyń, Kharkiv and Tver.

Photo: AIPN

In the background: A joint parade of Wehrmacht and Red Army units in Brest-Litovsk.

A crucial phenomenon that occurred under both occupations, even prior to the creation of a uniform underground military organization, was the so-called post-September partisan army. It was formed mainly by soldiers and officers who refused to lay down their guns after their former squads had been torn apart, and decided to carry on fighting against German and Soviet oppressors.

Lt. Col. Jerzy Dąbrowski, pseudonym: "Łupaszka" - he gained partisan combat experience while organizing mobile cavalry units during the Polish-Bolshevik war. Their task was to assail Red Army units. He used these acquired skills in September 1939 by organizing partisan groups during Soviet occupation.

Photo: T. Strzembosz, Saga of Lt. Col. "Łupaszka" Jerzy Dąbrowski 1889-1941, Warsaw 1996

Upon reaching the Świętokrzyskie Mountains, Major Henryk Dobrzański summoned a separate branch of the Polish Army that fought until spring 1940. During this period he adopted the moniker "Hubal."

Photo: AIPN

Soldiers from Polish Army division of Major Dobrzański alias "Hubal" operating under German occupation (stands in the middle with a scarf around his neck), February, 1940.

Photo: AIPN

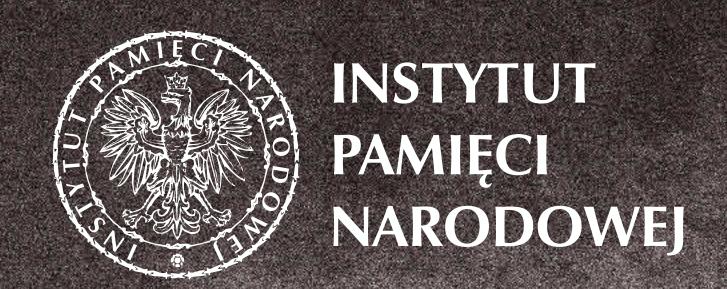

Map of German and Soviet occupation 1939-1941. On the map are marked areas of operation of the most active partisan units.

Educational portfolio "Polish Underground State in the years 1939-1941," Warsaw, 2003.

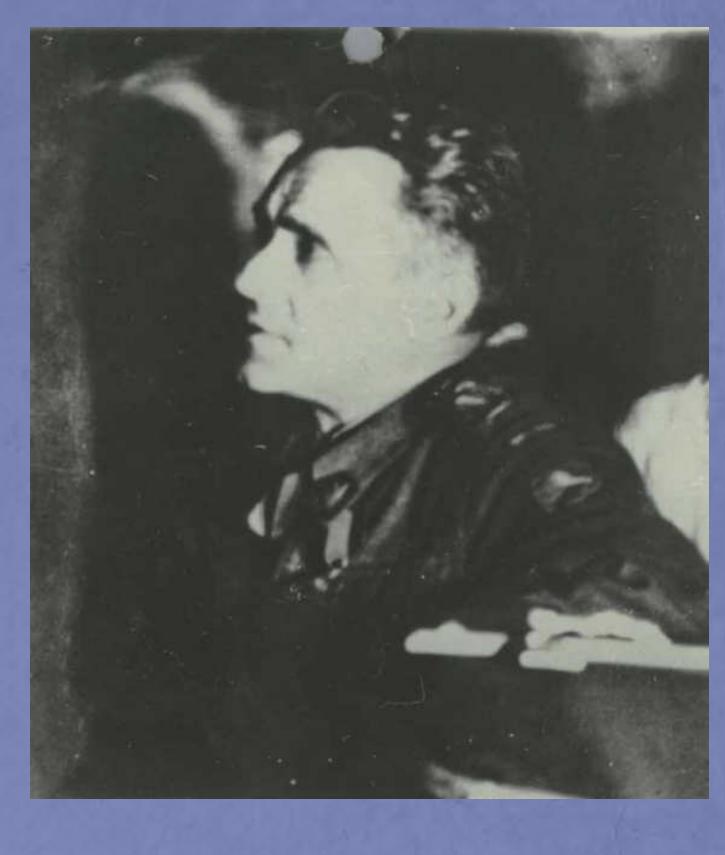
In the background: Officers of the Dąbrowski brothers volunteer unit from the Polish-Soviet war. Lieutenant Colonel Dąbrowski is sitting second from the left.

Photo: T. Strzembosz, Saga of Lt. Col. "Łupaszka" Jerzy Dąbrowski, 1889-1941, Warsaw 1996

Already during the war, independent, underground organizations started to arise. Their aim was to extend and prolong the fight. In Cracow, members of the pre-war Riflemen's Association formed the White Eagle Organization with colonel Kazimierz Pluta-Czachowski (in the picture) at the helm. The organization was functioning upon its

Gen. Michał Tokarzewski-Karaszewicz alias "doctor," "Torwid" (1893-1964) - organizer of the Service for Poland's Victory. After its incorporation into the ranks of the Union of Armed Struggle (ZWZ), he was commander of units fighting under Soviet occupation. He was arrested in March 1940 by the NKVD, imprisoned in Lubyanka. Released in 1941 under the Sikorski-Majski agreement, he continued fighting in the Anders Army.

Photo: AIPN

"I am the head of an organization that brings together all the Poles under German and Soviet yolk who strive to reestablish military personnel and prepare administrative authorities in order to take over the country upon Germany's collapse. An organization similar to Polish Military Organization (POW) under the name "Service For Poland's Victory" (SZP) was created by the order of General Rómmel on behalf of the Commander--in-Chief and the Government which left Poland."

Gen. Tokarzewski-Karaszewicz to Gen. Sikorski - report on the status of the operation of the Service for Poland's Victory [in] Polish Home Army in documents 1939-1945, vol. I, Wrocław, 1990.

In the background: The building of the Postal Savings Bank in Warsaw. It is here that the Service for Poland's Victory was formed by the end of September.

mander-in-Chief and the Polish government,

zation known as the Service for Poland's Victory.

manner of underground activity, both military

and civilian. That's why aside from the General

Command responsible for military activity, there

was also the Main Political Council, representing

such political parties as: PPS-WRN, SL and SN. SZP

Structures were organized similarly on a district

It was the first organization seeking to un

and proceeded to create a secret military organi-

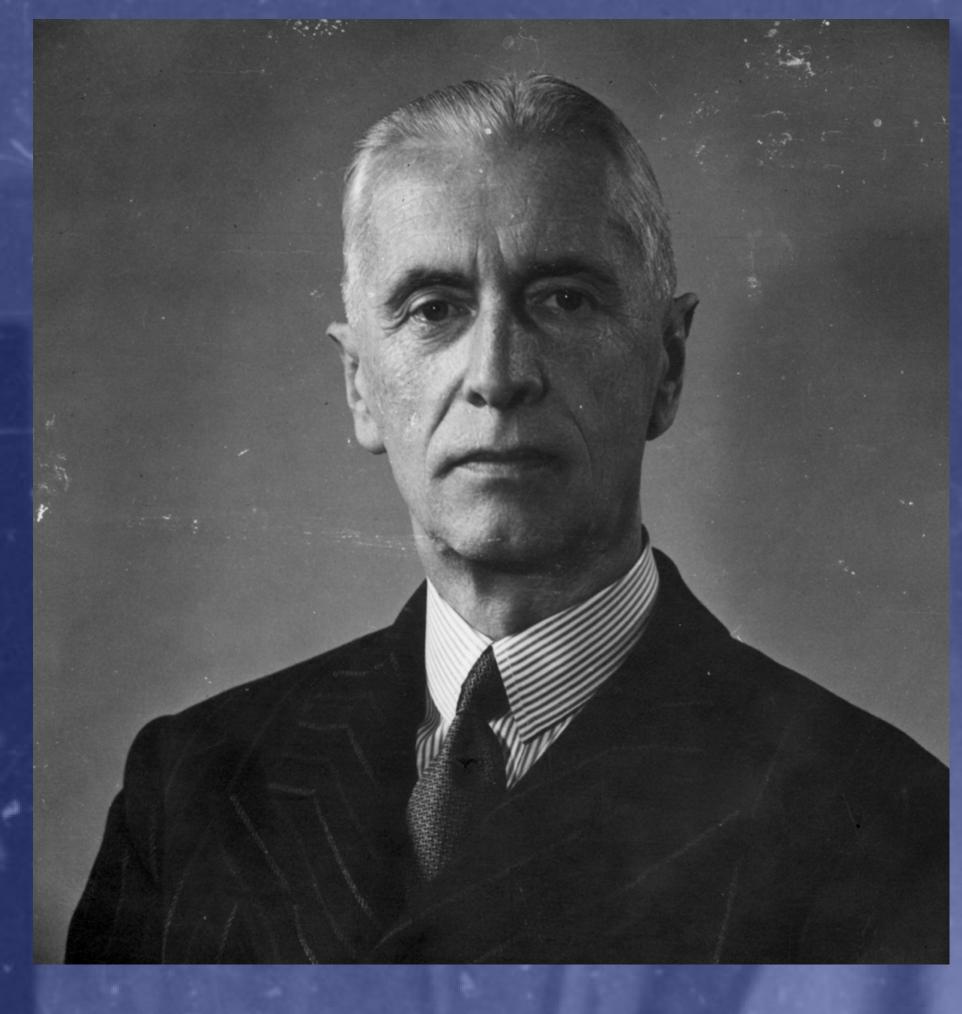
Photo: NAC

and even county level.

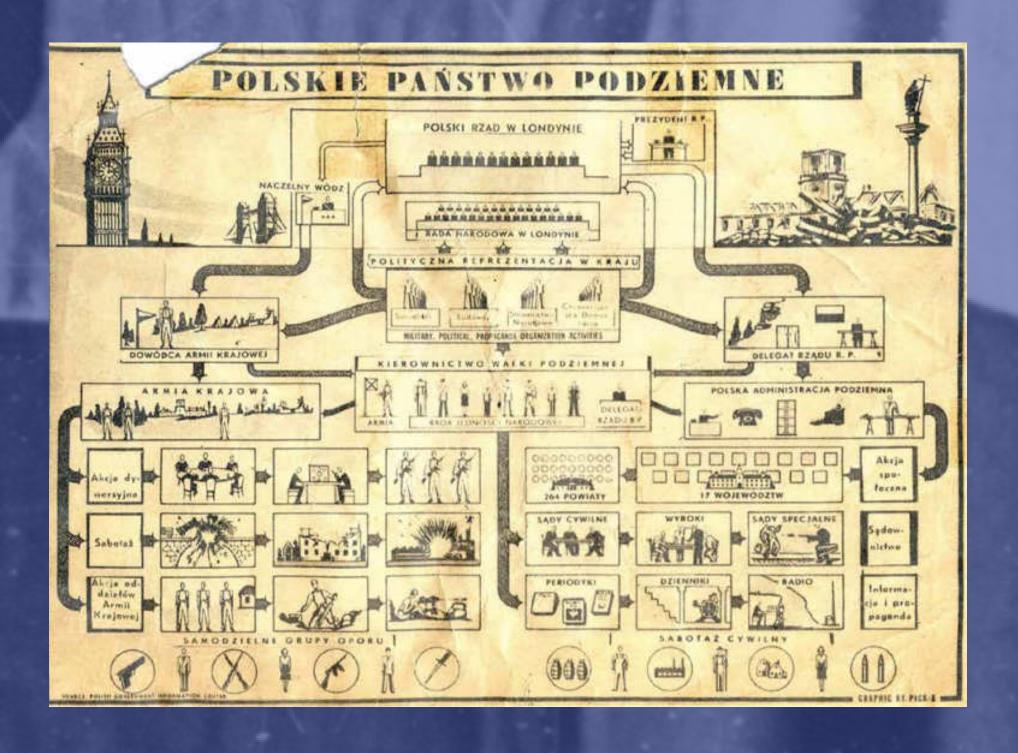
POLISH UNDERGROUND TSTATE

As the name suggests, it was a Polish state, which, due to occupation and its resultant consequences, could not openly function and hence decided to operate as an underground institution. It had all the features of a sovereign state, however: a legally functioning government in exile that gave it orders, a military force in the form of ZWZ/AK, and an extensive civilian division which supervised the administrative apparatus on a district and county level. Political Consultative Committee - finally formed.

The first president of the Republic of Poland in exile was Władysław Raczkiewicz (in the photo), appointed on 30 September 1939.

Photo: NAC

For propaganda and information purposes, Polish authorities in exile prepared a simplified scheme of the Polish Underground State. It clearly shows that aside from the military division, the Polish Underground had a vast civil division that supervised, among others, social activities and an underground judiciary system.

Photo: Public domain

In the background:

A meeting of the Polish government-in-exile and Council of National Unity organized in a temporary seat of Polish authorities in Angres in France, 1940. At the table, in uniform, prime minister Władysław Sikorski.

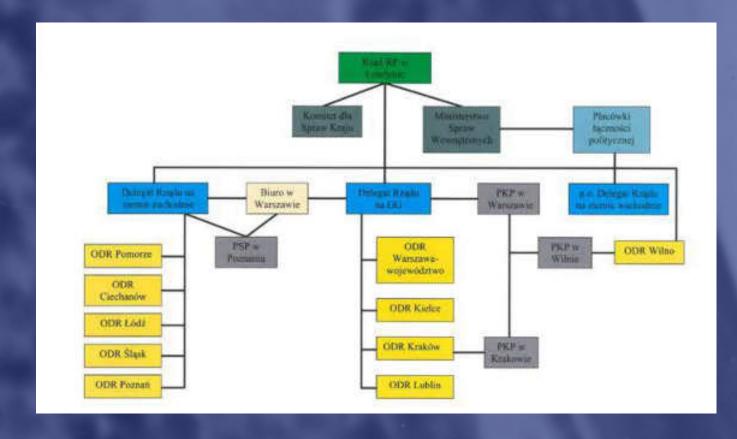
Photo: NAC

Political Consultative Committee – finally formed in February 1940 as a political center bringing together major political parties operating in the underground, i.e. PPS-WRN, SL, SN and SP. Initially, its role was to serve as conduit between political parties in the country and the Polish government-in-exile. It later acted as an advisory body with the Government Delegation for Poland. In 1943 The Political Consultative Committee (PKP) transformed into the Home Political Representation (KRP), and then into the Council of National Unity (RJN), which was widely recognized as a representation of Underground Poland.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

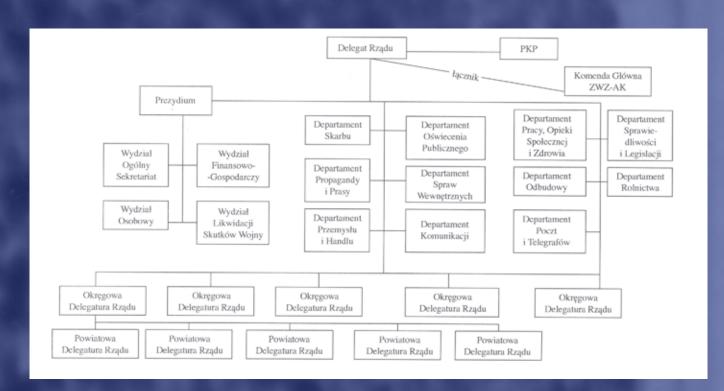
CIVIL DIVISION OF THE POLISH UNDERGROUND STATE

Formation of the civili division of the Polish Underground State began in September, 1939. A breakthrough moment occurred in the 1940s, when the Government Delegation for Poland was established. This institution embarked on creating a web of civil administrative bodies in occupied Poland. Initially, there existed three field delegations, and from autumn, 1941, the Delegation was run by a single government delegate in the rank of deputy prime minister. Importantly, a web of regional (district) and county delegations was subordinated to the delegate.

Organizational chart of the civilian underground. In 1941 Three delegations are visible.

Educational portfolio "Polish Underground State in the years 1939-1941," Warsaw, 2003.

Organizational chart of the Government Delegation for Poland in October 1941 in London.

The delegation and its subordinate departments were responsible for, among others, substitute administration and the organization of the National Security Corps - an underground police force (Department of Internal Affairs) - disseminating underground press (Department of Information and Documentation), and secret education (Department of Education and Culture).

Educational portfolio "Polish Underground State in 1939-1941," Warsaw, 2003.

Polish Government Delegates - The first appointed government delegate was Cyril Ratajski from the Labor Party (Stronnictwo Pracy). His successor was Jan Piekałkiewicz, activist of the People's Party (Stronnictwo Ludowe). He was tortured to death by the Germans in 1943. Jan Stanisław Jankowski became the next delegate, arrested and tried as part of the so-called Trial of the Sixteen (Proces szesnastu), he subsequently died in a Soviet prison. After him, Stefan Korboński was the Delegate of the Polish Government in Poland in April 1945. Jerzy Braun was the last to hold this office. He was member of the Labor Party.

In the background: Field activities are also testament to the phenomenon of the Polish Underground State.

They were not limited to fighting the Germans. During the occupation, young Poles could receive education thanks to a secretly functioning system of schools. In the underground, it was possible to get a degree certified on all levels - from elementary education to universities.

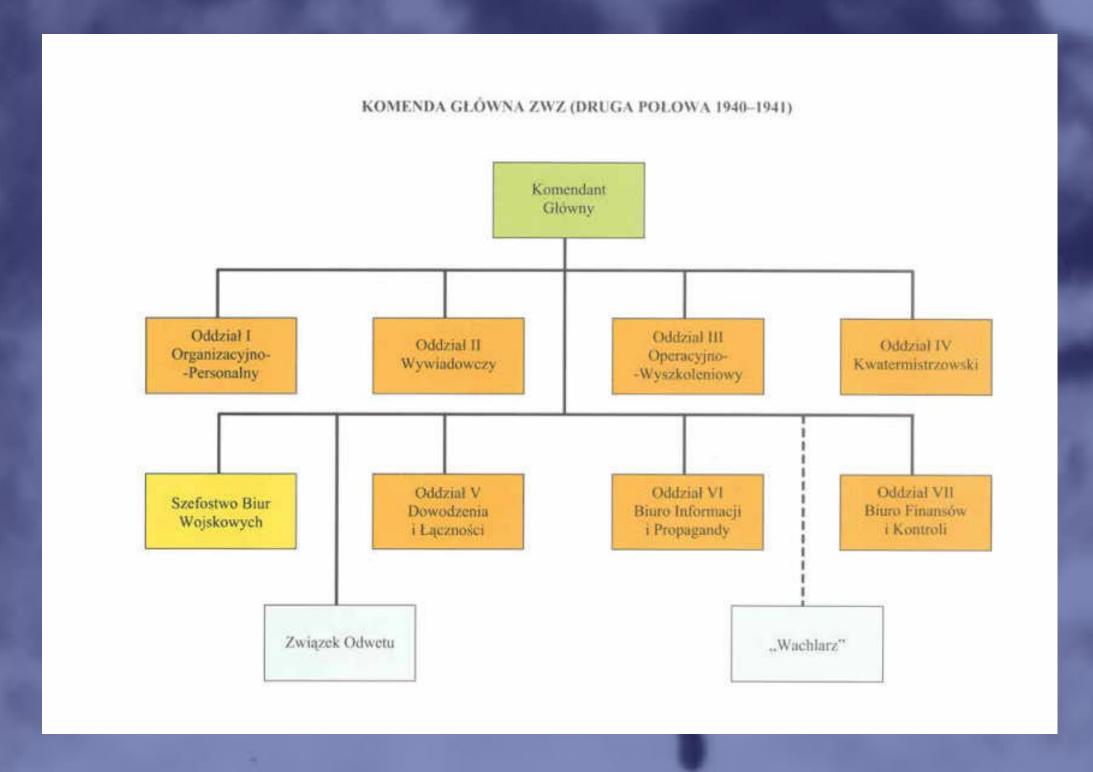

Diagram showing the structure of the ZWZ General Headquarters (June 1940-1941)

Educational portfolio "Polish Underground State in 1939-1941, "Warsaw 2003.

Gen. Kazimierz Sosnkowski alias "Józef Godziemba" (1885-1969) - first commander of the Union of Armed Struggle, he took over the Commander-in-Chief after the death of Władysław Sikorski.

Photo: NAC

Gen. Stefan Rowecki alias "Grot," "Rakoń"(1895-1944) - deputy commander der the SZP, since June, commander of ZWZ. First commander of the Home Army. Arrested by the Germans in June 1943, murdered at the beginning of August, 1944.

Photo: AIPN

UNION OF ARMED STRUGGLE (ZWZ)

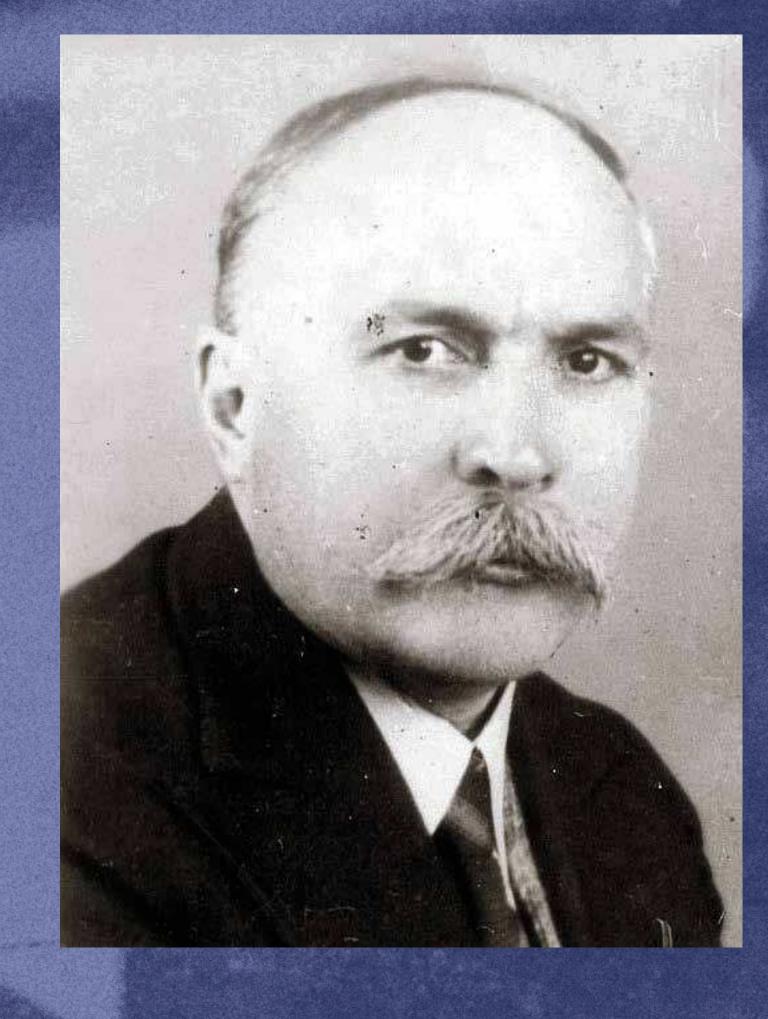
In November, 1939, The Polish government-in-exile founded the Union of Armed Struggle, first commander of which was gen. Kazimierz Sosnkowski. As a result of convergent goals, it was decided between 1939 and 1940 that ZWZ was to take over the structures of SZP. A unified underground organization emerged. In 1940, it comprised about 40,000 sworn soldiers. After the government was evacuated from France to London, gen. Stefan Rowecki became commander of ZWZ.

"In the face of Almighty God - and in the name of Saint Mary, Queen of the Polish Crown, I lay my hands on this holy cross, symbol of torment and salvation. I hereby solemnly swear I will faithfully and adamantly preserve Poland's honor and fight for her liberation from slavery with all my strength, ready and willing to make the highest sacrifice. I will follow all orders of the Union to the letter. I will keep the secret regardless of anythingthat may befall me."

- Polish Home Army in documents 1939-1945, vol. I, Wrocław 1990, p. 13.

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Until the creation of the Home Army, there were multiple conspiratorial groups functioning on Polish territory and often associated with pre-war political parties. The National Party saw the emergence of the National Military Organization (NOW). The camp of Polish socialists, represented by PPS-WRN founded the People's Guard of WRN, while SL (People's Party) started building an organization called Farmer's Guard (Chłopska Straż), later renamed Farmer's Battalions (Bataliony Chłopskie).

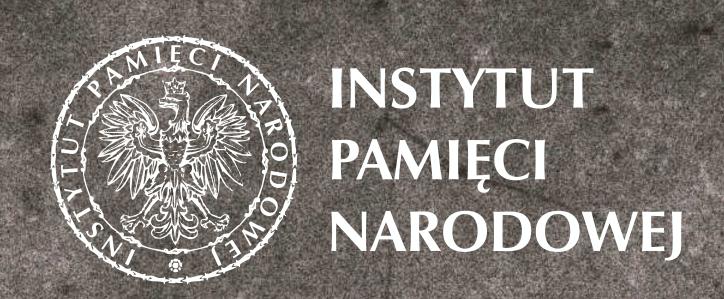
Kazimierz Pużak alias "Bazyli" (1883-1950) - since autumn, 1939, he was a one of the commanders of the underground Polish Socialist Party - Freedom, Equality, Independence (PPS-WRN).

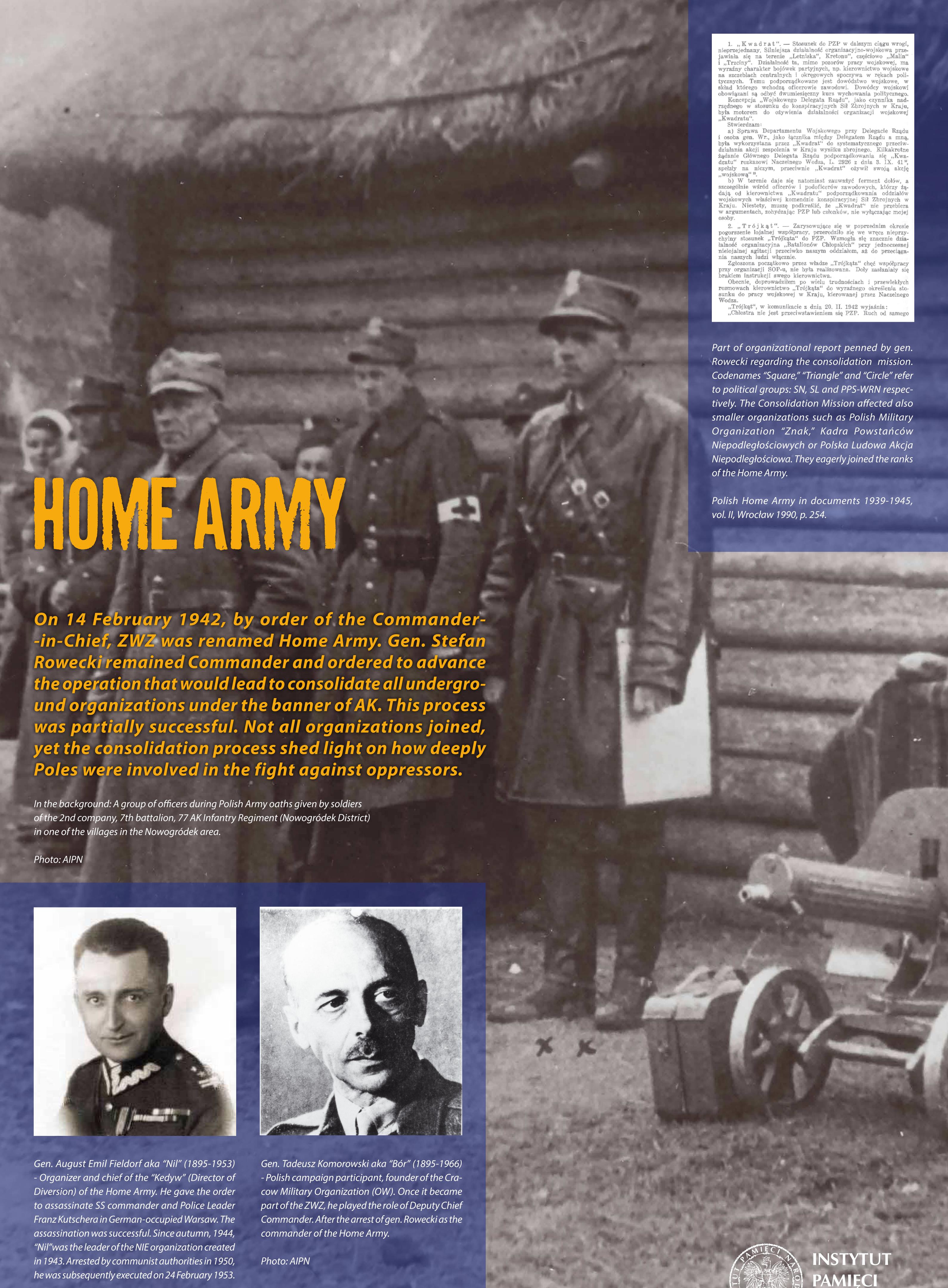
Photo: Public domain

In Soviet-occupied Stanisławów, a structure called Secret Military Organization was created, based on secret pre-war diversion units and commanded by col. Jan Mazurkiewicz aka "Radosław" (in the photo).

In the background: Jan Bytnar alias "Rudy" Scoutmaster of the Gray Ranks - an underground partisan unit of the Polish Scouting and Guiding Association, a member of the Minor Sabotage "Wawer" group, a soldier of the Home Army. Arrested by the Gestapo in March 1943, cruelly beaten and tortured. Sprung out of prison on 26 March 1943, by the Assault Groups of the "Gray Ranks" during Operation Arsenal. He died on 30 March as a result of severe exhaustion.

The Polish Underground State did not stand idly while citizens suffered. In November, 1942, a special emissary, Jan Karski, was sent west.

> "(...) I provided information about the fate of Jews in Nazi-occupied Poland. I passed on the desperate pleas of Jews, who bid the allied government help those who still can be rescued. I saw the Jewish ghetto in Warsaw. I saw the death camp in Bełżec. I was an eyewitness. (...) Reaction to Jewish requests for help was rather cold - it seems allied governments remain passive due to military priorities, intentional ignorance, incredulity and soulless rationalism. The consequence of this attitude was the annihilation of six millions defenceless and abandoned Jews."

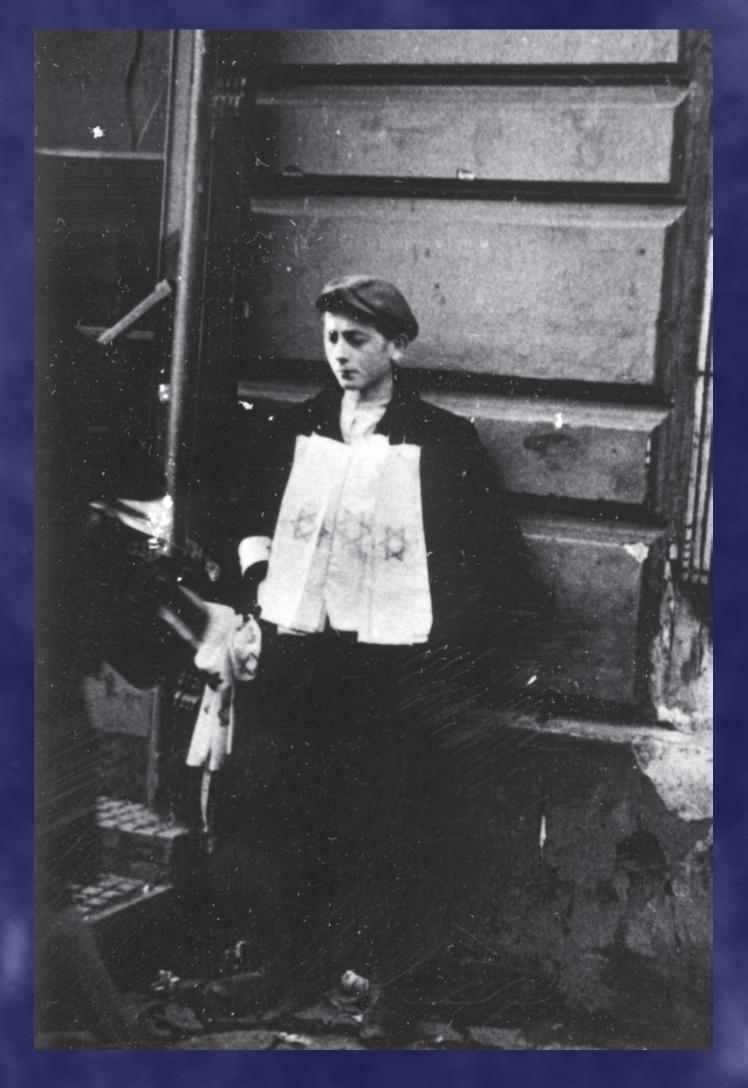
> > Jan Karski's statement from April 1985.

In the background: A group of small Jewish children walking in pairs on one of the streets of Łódź during deportation to the extermination camp in Chełmno in the summer of 1942.

Photo: AIPN

Action was also taken on Polish soil. Since December 1942, the Council to Aid Jews "Żegota" with the Government Delegation for Polandwas formed. It sought lodgings for hiding Jews and provided financial support, as well as forged all the necessary documents. These activities were financed by the Polish government-in-exile In London.

Even Poles not directly engaged in underground activity helped Jews, often paying the highest price.

In December, 1939, German occupation authorities ordered all Jews to wear armbands with stencilled Stars of David. The picture shows a Jewish boy selling armbands with the Star of David.

Photo: AIPN

Zofia Kossak-Szczucka was a co-founder of the Provisional Committee to Aid Jews, subsequently transformed into the Council to Aid Jews "Żegota."

Photo: NAC

Z mocy wyroków Sądu Specjalnego Cywilnego Okręgu Warszawskiego - zostali skazani na śmierć oraz utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych

1. ZDANOWSKI Tomasz-Stanisław, adwokat we Włochach, za działanie na szkodę Narodu Polskiego w charakterze konfidenta władz niemieckich (Gestapo). 2. RUTKOWSKI Franciszek, podmajstrzy Wodociągów i Kanalizacji

3. LACZYNSKI Aleksander, b. sottys gromady Osieck pow. Garwolin. 4. GIEDROYC-MORDASIEWICZ Maria Wanda, tłumaczka Dyrekcji Policji Kryminalnej w Warszawie, za szpiegowanie Polaków i denuncjowanie ich przed władzami nie-

5. MAGALAS Eugeniusz, Ukrainiec, pracownik Urzędu Pracy w Warszawie, za współprace z okupantem w akcji wyłapywania i wywozenia ludności polskiej na roboty przymusowe do

6. ROZMUS Antoni, plutonowy Policji Kryminalnej, funkcjenariusz obozu karnego dla Polaków przy ul. Gęsiej w Warszawie 7. WANDYCZ Zdzisław, sierżant Policji Kryminalnej, intendent obozu karnego dla Polaków przy ulicy Gęsiej w Warszawie, za necanie się nad osobami osadzonymi w obozie karnym

8. PILNIK Bogusław Jan, zam. Warszawa, ul. Pierackiego 17 za szantażowanie i wydawanie w ręce władz niemieckich

9. WIECHCIŃSKI vel WICHCIŃSKI Czesław, funkcjonariusz Kolejowego Urzędu Sledczego w Warszawie, ul. Chałubińskiego, za bezpodstawne ściganie działań popelnianych na szkodę okupanta na terenach kolejowych i za znecanie się nad osobami zatrzymanymi na tych terenach Z mocy wyroku Wojskowego Sądu Specjalnego w Warszawie został

10. GRZELAK Tomasz, zam. w Warszawie, za sprzedaż powierzonej

Wszystkie wyroki zostały wykonane przez zastrzelenie.

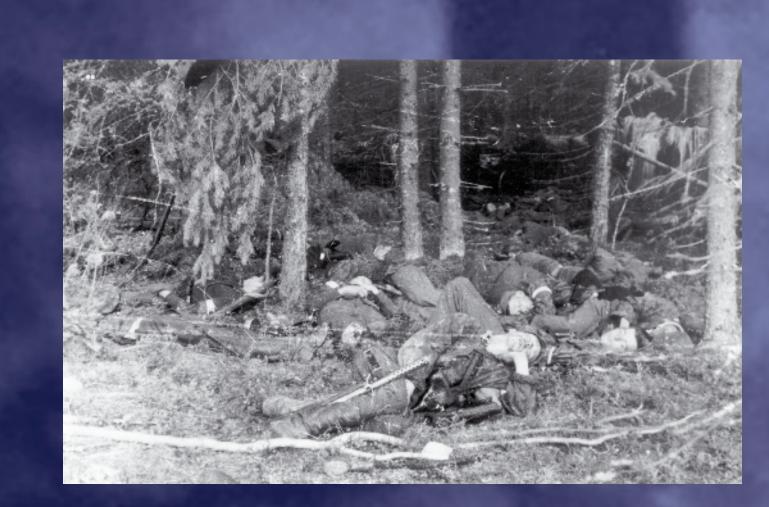
KIEROWNICTWO WALKI PODZIEMNEJ.

Another form of protecting the Jewish population was an active fight withblackmailers (so-called szmalcownicy). Special Courts Of the Polish Underground State issued death sentences for those who denounced Jews to the Nazis.

OPERATION TEMPEST

The functioning of the Polish Underground State was influenced by the geopolitical situation. After the Third Reich attacked the USSR, and until the defeat of the Germans near Kursk, the AK command was getting ready to ignite a general uprising in Poland. However, as a result of events that happened between 1943-44, these plans changed dramatically. The severance of diplomatic relations with the USSR coupled with a fast march of Red Army forces towards pre-war Polish borders, forced the Polish underground, headed by general Tadeusz Komorowski alias "Bór," to start operation Tempest by the end of 1943.

The main goal of Operation Tempest was to initiate a fight with retreating German forces and appear before invading Soviets in the role of host. A good example of Soviet attitudes towards Polish intentions was operation Ostra Brama that concluded with the capture of Vilnus. No sooner the dust had settled than the Soviets sneakily arrested Home Army members led by Lt. Col. Aleksander Krzyżanowski alias "Wilk."

The photo shows the Kedyw partisan unit of the Homer Army District in Vilnus. The soldiers are sleeping. In order to avoid disarmament by the soviets, they undertook a grueling march deep into the wilderness.

Soldiers of the 27th Volhynian Infantry Division of the Home Army in Szczebrzeszyn, just prior to being disarmed by the Red Army. The fate of this division is particularly dramatic. Formed in Volhynia as a response to the UPA murders of Polish civilians, since march it fought at the side of Soviet units and participated in heavy battles against Germans, suffering significant losses. Upon breaking away from the German stranglehold, the remains of the division broke through into the Lubelszczyzna district, after which they were disarmed by the Soviets. July 1944.

Photo: AIPN

The Big Three at the Tehran conference, November-December, 1943. During the conference in Tehran, the Big Three initially accepted the proposal of the eastern border of Poland, which was to be based on the so-called Curzon Line. In addition, both Churchill and Roosevelt accepted Stalin's false testimony regarding the Katyń issue. Stalin broke diplomatic relations with Poland and ceased to recognize the government of gen. Sikorski.

Photo: Public domain

In the background: Meeting of guerrilla troops of the 8th Infantry Regiment of the Home Army and the Red Army in the Lublin region, July 1944.

Photo: AIPN

Photo: KARTA

acts of courage and sacrifice of the insurgents, the uprisin

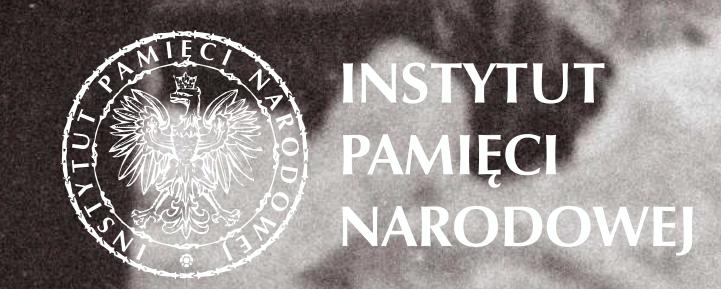
Three young partisan fighters manning a PIAT anti-tank firing position in the rubble of the city. Among the most fundamental problems of the uprising were severe shortages of arms. Anti-tank devices were scarce, and there were hardly any anti-aircraft weapons.

Old Town Insurgent emerging from the sewer.

Photo: AIPN

In the background: Buildings damaged during the Warsaw uprising.

Ostatni Rozkaz Dzienny Dowódcy Armii Krajowej

ŻOŁNIERZE SIŁ ZBROJNYCH KRAJU!

Postępująca szybko ofensywa sowiecka doprowadzić może do zajęcia w krótkim czasie całej Polski przez Armię Czerwoną. Nie jest to jednak zwycięstwo słusznej sprawy, o którą walczymy od roku 1939. W istocie bowiem — mimo stwarzanych pozorów wolności — oznacza to zamianę jednej okupacji na drugą, przeprowadzaną pod przykrywką Tymczasowego Rządu Lubelskiego, bezwolnego narzędzia w rękach rosyjskich.

Zołnierze! Od 1 września 1939 r. Naród Polski prowadzi ciężką i ofiarną walkę o jedyną Sprawę, dla której warto żyć i umierać: o swą wolność i wolność ostowieka w pierodladkym Poństwie

ność człowieka w niepodległym Państwie.

Wyrazicielem i rzecznikiem Narodu i tej idei jest jedyny i legalny Rząd
Folski w Londynie, który walczy bez przerwy i walczyć będzie nadal o nasze
słuszne prawa.

Polska, według rosyjskiej recepty, nie jest tą Polską, o którą bijemy się szósty rok z Niemcami, dla której popłynęło morze krwi polskiej i przecierpiano ogrom męki i zniszczenie Kraju. Walki z Sowietami nie chcemy prowadzić, ale nigdy nie zgodzimy się na inne życie, jak tylko w całkowicie suwerennym, niepodległym i sprawiedliwie urządzonym społecznie Państwię Polskim.

Obecne zwycięstwo sowieckie nie kończy wojny. Nie wolno nam ani na chwilę tracić wiary, że wojna ta skończyć się może jedynie zwycięstwem słusznej Sprawy, tryumfem dobra nad złem, wolności nad niewolnictwem.

Zołnierze Armii Krajowej!

Daję Wam ostatni rozkaz. Dalszą swą pracę i działalność prowadźcie w duchu odzyskania pełnej niepodległości Państwa i ochrony ludności polskiej przed zagładą. Starajcie się być przewodnikami Narodu i realizatorami niepodległego Państwa Polskiego. W tym działaniu każdy z Was musi być dla siebie dowódcą. W przekonaniu, że rozkaz ten spełnicie, że zostaniecie na zawsze wierni tylko Polsce oraz by Wam ulatwić dalszą pracę — z upoważnienia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zwalniam Was z przysięgi i rozwiązuję szeregi AK.

W imieniu służby dziękuję Wam za dotychczasową ofiarną pracę. Wierzę głęboko, że zwycięży nasza Święta Sprawa, że spotkamy się w prawdziwie wolnej i demokratycznej Polsce.

Niech żyje Wolna, Niepodległa, Szczęśliwa Polska.

Dowódca Sił Zbrojnych w Kraju

(—) Niedźwiadek

Gen. Bryg.

M. p. 19 stycznia 1945.

The order of gen. Okulicki on the dissolution of AK published in the Information Bulletin.

Photo: National Library

Since 1944, the Red Army progressively ceased larger swaths of Polish territory. At that time, Stalin ordered the communists in Moscow to form the Polish Committee of National Liberation. By the end of 1944 it was transformed into the Provisional Government of the Republic of Poland. The legal Polish government-in-exile was helpless in the face of the idleness of allied powers. The act that sealed the faith of Poland and finalized the loss of its independence was the creation of the Provisional Government of National Unity in 1945.

W. Churchill, FD Roosevelt and J. Stalin during the Yalta Conference, February 1945. In Yalta it was officially declared that Poland would lose the Eastern Borderlands (Kresy Wschodnie).

Photo: Public domain

THE PERMIT

TRAIL OF THE SIXTER

Since mid-February 1945. Soviets had tried to lure leaders of the Polish Underground State into talks. When they succeeded, they arrested everyone despite assurances to the contrary. Those who were transported to Moscow were investigated and then in June 1945, in the absence of Western response, tried. They were charged with diversion, espionage and terrorist activities directed at the USSR, as well as cooperation with Nazi Germany. This trail, coupled with the acceptance by the West of the authority of the Provisional Government of National Unity, which in turn meant the withdrawal of support for the government-in-exile, led to the dissolution of the Government Delegation for Poland and Council of National Unity.

After the dissolution of the Home Army, the fight with occupants was to be carried on by the NIE organization. However, due to the arrest of gen. Fieldorf, this structure was also dissolved while its responsibilities were entrusted to the Armed Forces Delegation for Poland with Jan Rzepecki (pictured) as commander.

Photo: Public domain

Jan Stanisław Jankowski alias "Soból" (1882-1953)
- activist of the Labor Party, from 1941,
he had directed the Department of Labor and
Social Affairs of the Government Delegation for
Poland. From April 1943, until his arrest in March
1945 he served as deputy prime minister and
government delegate. Sentenced in the Trial of
the Sixteen to 8 years in prison. He died in prison.

Photo: NAC

Accused Polish leaders in the courtroom during trail.

Photo: Public domain

In the background: Lubyanka Prison in Moscow. It was here that the leaders of the Polish Underground State were detained.

Photo: Public domain

At its peak, THE HOME ARMY was approximately 360,000 sworn soldiers strong.

About 450,000 soldiers came through the ranks of ZWZ-AK combined.

These soldiers carried out thousands of military operations against occupying forces.

One of the most spectacular was the interception of the German V-2 rocket. Intel on this weapon was then sent to London.

During the war, more than

different underground publications appeared.

> The total number of issues exceeded

FEW HUNDRED THOUSAND

copies.

SECRET EDUCATION involved more than

teachers

and academic lecturers.

THE 1943/1944 SCHOOL YEAR saw over

students and pupils receiving education.

Polish Underground State activity contributed, according to various estimates, to the rescue of approx.

100,000 JEWS

The last announcement of the Council of National Unity – Testament of Fighting Poland.

Photo: AIPN

RADA JEDNOŚCI NARODOWEJ

DO NARODU POLSKIEGO

I DO NARODÓW ZJEDNOCZONYCH.

Od września 1939 r. naród polski toczy śmiertelny bój o swój biologiczny byt i o swe idealy historyczne, Stał on zawsze na gruncie pokoju i wolności, poszanowania praw jednostki i praw narodów, swobody przekonań i tolerancji religijnej.

Rozdarty przez mocarstwa zaborcze, niszczony systematycznie przez 150 lat, nie

złożył broni, walcząc wszędzie i nieprzerwanie z systemem gwaltu, pod hasłami "wolni z wolnymi i równi z równymi", oraz "za wolność naszą i waszą". Gdy nad Europa i światem zawisła groźba tyranii totalistycznej, naród polski pierwszy podjał bój z hitlerowskim imperializmem przez miesiąc - wiążąc jego siły w nierównym boju, zanim - zaatakowany z tyłu przez Rosję sowiecką, uległ przewadze,

rozpoczynając ciernistą drogę emigracji i konspiracji, Gdy bracia nasi, rzuceni losem na tułaczkę, nieśli wysoko sztandar Polski, walcząc u boku sojuszników, w kraju nastąpił okres cięższej jeszcze Walki Podziemnej, toczonej nieustępliwie przez wiele lat z wiarą w ostateczny triumf sprawiedliwości nad barbarzyństwem nazistowskim.

Świat nie zna jeszcze ogromu ofiar, poniesionych przez Polskę w tej walce. Doszczetne zniszczenie stolicy, 5 milionów pomordowanych w obozach, kilka mlionów "żywych trupów", zrujnowanych psychicznie i fizycznie, miliony wywiezionych w gląb Rosji i rozproszonych po świecie, bez przykładne spustoszenie gospodarcze - oto wkład Polski do tej wojny, przewyższający to, co złożyły na oltarzu wspólnej sprawy wszystkie

Polska ma tedy niezaprzeszalne prawo do szacunku i pomocy całej ludzkości cywilizowanej, stała się bowiem symbolem wierności sojuszom, bezkompromisowości i walczącej demokracji.

Cele wojenne Polski i program Polski Walczącej.

Gdy w burzy wrześniowej rozpadł się w Polsce gmach sanacyjnego systemu, rządzącego przez szereg lat wbrew woli i opinii narodu, wszystkie stronnictwa demokratyczne, bedące w opozycji przeciwko temu systemowi wyłoniły Rząd R. P. na emigracji, który jeszcze za życia śp. gen. Sikorskiego ogłosił następujące cele wojenne narodu polskiego: 1. Walka z Niemcami aż do ostatecznego ich rozgromienia.

2. Odbudowa niezależności i suwerenności Polski oraz jej integralności terytorialnej. 3. Urzeczywistnienie w Polsce po wojnie pełnej demokracji społecznej i politycznej w miejsce zbankrutowanego systemu sanacyjnego. 4. Zabezpieczenie suwerenności i rozwoju Polski oraz innych, mniejszych naro-

dów, żyjących między potęgami Wschodu i Zachodu przez dobrowolny związek demokratyczny równouprawnionych narodów Europy Środkowej. 5. Pokojowe współżycie z Rosją i porozumienie z nią dla wspólnego zabezpieczenia przed przyszła agresją niemiecką,

6. Pełna demokracja międzynarodowa, czyli światowa organizacja pokoju, oparta na porozumieniu wszystkich państw demokratycznych i równouprawnionych narodów. Na tej platformie wszystkie wielkie stronnictwa demokratyczne Polski Podziemnej: (Stronnictwo Ludowe, Polska Partia Socjalistyczna, Stronnictwo Narodowe i Stronnictwo Pracy) zblokowały się z sobą w tzw. 4-porozumieniu, wyłaniając w oparciu o nie Rząd Krajowy, będący przedłużeniem i odpowiednikiem Rządu polskiego w Londynie.

Krajowa Reprezentacja Polityczna rozszerzyła ten blok stronnictw demokratycznych na inne grupy polityczne: (Zjednoczenie Demokratyczne, Chłopska Organizacja Wolności "Racławice" i "Ojczyzna"), tworząc wespół z nimi Radę Jedności Narodowej, stanowiącą polityczne oparcie dla Pełnomocnika Rządu i Krajowej Rady Ministrów oraz dla Armii Krajowej (A. K.)

W deklaracji Krajowej Reprezentacji Polifycznej z dn. 15 VII 1943 oraz w deklaracji Rady Jedności Narodowej z dn. 15 III 1944 r. sformułowany został program Polski Walczącej, którego naczelne postulaty to: 1) odzyskanie pełnej niezależności i suwerenności. 2) swobody demokratyczne, 3) reforma rolna, 4) poprawa bytu mas pracujących i udział ich w rządach, 5) saworząd terytorialny, gospodarczy i kulturalny, 6) odzyskanie ziem na Zachodzie, 7) nienaruszalność granicy wschodniej, 8) związek narodów Europy Środkowej, 9) sojusz z demokracjami Zachodu i dobre stosunki z ZSSR, 10) prawdziwa demokracja miedzynarodowa.

W swych stosunkach z Rosją naród polski nie żąda niczego więcej, jak poszanowania przez nią tych podstawowych zasad demokracji, o których ocalenie i zabezpieczenie walczyły przez 5 i pół lat wszystkie miłujące wolność narody.

Zamykając dziś szczytny okres walki konspiracyjnej polskich stronnictw demokratycznych o te zasady demokracji, Rada Jedności Narodowej chce zostawić po sobie, w oporciu o nie program demokracji polskiej, jako

Testament Polski Walczącej.

Składają się nań następujące postulaty: 1. Opuszczenie terytorium Polski przez wojska sowieckie oraz przez rosyjską po-2. Zaprzestanie prześladowań politycznych, którego dowodem będzie:

a) zwolnienie skazanych i uwięzionych w procesie moskiewskim, b) amnestia dla więźniów politycznych oraz dla wszystkich żołnierzy A. K.

i dla tzw. "oddziałów leśnych" c) powrót Polaków wywiezionych w głąb Rosji i likwidacja obozów koncentracyjnych, przypominających smutnej pamięci metody totalizmu hitlerowskiego, d) zniesienie systemu policyjnego, znajdującego wyraz w istnieniu tzw. Min.

3. Zjednoczenie i uniezależnienie Armii Polskiej przez: a) spolszczenie korpusu oficerskiego w Armii gen. Rola-Żymierskiego, b) honorowy powrót z bronią wojsk polskich z zagranicy,

c) połączenie w jedną całość i na równych prawach Armii z zagranicy oraz b. Armii Krajowej z Armia gen. Zymierskiego. 4. Zaprzestanie dewastacji gospodarczej kraju przez władze okupacyjne. 5. Dopuszczenie wszystkich polskich stronnictw demokratycznych do udziału w wy-

borach 5-przymiotnikowych. 6. Zapewnienie niezależności polskiej polityki zagranicznej. 7. Stworzenie pełnego samorządu terytorialnego, społeczno-gospodarczego i kultu-

8. Uspołecznienie własności wielkokapitalistycznej i zorganizowanie sprawiedliwego podziału dochodu społecznego. 9. Zapewnienie masom pracującym współkierownictwa i kontroli nad całą gospo-

darką narodową oraz warunków materialnych, zabezpieczających byt rodzinie i osobisty 10. Swoboda walki dla klasy robotniczej o jej prawa w ramach nieskrępowanego

11. Sprawiedliwe przeprowadzenie reformy rolnej i kontrola narodu nad akcia osiedleńczą na odzyskanych ziemiach zachodnich i w Prusach wschodnich. 12. Oparcie powszechnego, demokratycznego nauczania i wychowania na zasadach moralnych i duchowym dorobku cywilizacji zachodniej i naszego kraju.

Zapowiadając walkę o ten program na jawnej arenie politycznej stronnictwa demokratyczne RJN wyrażają nadzieję, że Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej dążyć będzie do demokratyzacji Polski i do przekreślenia różnic i sporów, dzielących dotąd różne odłamy społeczeństwa polskiego.

Dopóki dażenie to nie przejawi się w czynach, nie będzie mogło nastąpić trwałe edprężenie w stosunkach wewnętrznych a wielu ludzi Polski Podziemnej będzie musiało się dalej ukrywać, bez żadnych wrogich zamiarów wobec Rządu lecz wyłącznie z obawy Ze swej strony Polska Walcząca stwierdza, że nie dąży wcale do sprowokowania

wojny między demokracjami Zachodu a Związkiem Radzieckim, na której - jak głosi prasa rządowa – "londyńczycy opierali swe rachuby polityczne". Nowa wojna zadałaby tak straszne rany narodowi polskiemu, że pragnieniem

wszystkich Polaków jest porozumienie polsko-rosyjskie oraz między Anglią Ameryką i Rosją na drodze pokojowej. Jeżeli to porozumienie ma być trwałe nie wystarczy przywrócenie zaufania w stosunkach Polski z Rosją. Naród polski jest członkiem wielkiej rodziny narodów środkowo-europejskich a w szczególności zachodnio-słowiańskich, z którymi związany jest przez swe położenie geopolityczne i przeszłość historyczną i pragnie wejść z nimi w najściślejsza wspólnotę polityczną, gospodarczą i kulturalną.

Wyrażamy nadzieję, że osiągnięcie porozumienia z Posją na tych zasadach jest możliwe i że ono jedynie zlikwiduje po wieczne czasy nieprzyjaźń polsko-rosyjska, mającą swe źródło w polityce reakcyjnego caratu, zastępujac ją wzajemnym szacunkiem, zaufaniem i przyjaźnią, dla dobra obu narodów, Europy i całej demokratycznej ludzkości. RADA JEDNOŚCI NARODOWEJ

Dnia 1 lipca 1945.

Polityka Rosji wobec Polski.

Tym celom narodu polskiego przeciwstawiła się kategorycznie Rosja sowiecka, dażąca do ekspansji terytorialnej w kierunku zachodnim. Oświadczyła ona, że związek demokrałyczny narodów Europy Środkowej godzi w jej bezpieczeństwo i stanowić ma kordon sanitarny między Zachodem a Wschodem, co nie leżało bynajmniej w zamiarach twórców tej idei. W swej koncepcji podziału świata na strefy wpływów, Rosja sowiecka postanowiła wtłoczyć wszystkie narody środkowo-europejskie w swój system polityczny.

Polska, granicząca bezpośrednio ze Związkiem Radzieckim, stała się pierwszą ofiarą tej polityki. Naprzód zażądała Rosja przyznania jej terytorium Polski leżącego na wschód od tzw. Linii Curzona, stanowiącego połowę obszaru naszego państwa. Potem rozpoczęła kampanię przeciwsko legalnemu Rządowi polskiemu w Londynie, zarzucając mu tendencje faszystowskie i współpracę z Niemcami. Następnie stworzyła drugi "rząd" polski, dażąc do narzucenia go narodowi polskiemu i ograniczając w ten sposób jego suwerenność. Wreszcie okupowała całe terytorium Polski, w ślad za czym rozpoczęży się rządy NKWD, terror i prześladowanie bohaterów Polski Podziemnej. Naród polski przyjął Armię Czerwoną, jako wyzwolicielkę Polski od jarzma hi-

tlerowskiego. Wkrótce jednak nastąpiło rozczarowanie. Najszersze masy ludowe przekonaty się, że demokracja jest w obozie Polski Podziemnej, zaś Komitet Lubelski to dyktatura, oparta o obce sily, a nie o wolę i zaufanie narodu. Mimo tych rozczarowań, stronnictwa Polski Podziemnej zrobiły wielki wysitek

w kierunku porozumienia się ze Związkiem Radzieckim. Gdy Mikołajczyk ustąpił z Rządu Londyńskiego i oceniając pesymistyczne szanse Polski, postanowił iść na kompromis, stronnictwa demokratyczne w kraju, będące podstawą Rządu prem. Arciszewskiego zażądały zmiany gabinetu w kierunku uzgodnienia linii Mikołajczyka i Arciszewskiego. W dn. 22 II br. ogłosiły one deklarację, w której uznały konieczność rozmów z Rosją w sprawie ujawnienia się i utworzenia jak najspieszniej Rządu Jedności Narodowej, któryby mógł wziąć udział w obradach konferencji w S. Francisco. Ta dobra wola została podeptana przez Rosję sowiecką, która zaproszonych przez

siebie wysłanników Polski Podziemnej uwięziła i wytoczyła im proces jako dywersantom. Rachuby Rosji, że w ten sposób kierownicy Polski Podziemnej zostaną odcięci od swego narodu, zawiodły,

Nie udało się wbić klina pomiędzy naród a tych jego przywódców, którzy przez szereg lat z najwyższym narażeniem życia i poświęceniem organizowali i prowadzili walkę przeciw obcej przemocy. Nie udało się przekonać Polaków, że Polska Walcząca prowadziła dywersje antyradzieckie wporozumieniu z Niemcami. O bezkompromisowej jej postawie antyniemieckiej świadczy krew setek tysięcy męczenników Pojski Podziemnej i bohaterów A. K. przelana w otwartej walce i w kaźniach Gestapo, przypieczętowana heroicznym czynem warszawskiego powstania, podjętego z wiarą w uczciwość sojuszników z Zachodu i Wschodu. Nasza karta jest czysta. Nie my, lecz oni będą kiedyś musieli tłumaczyć się przed historią.

Nie było nigdy współpracy między Polską Podziemną a Niemcami. Nie było też oli dywersji przeciwko Związkowi Radzieckiemu. Przeciwnie, przedstawiciele władz krajowych i A. K. usiłowali wszędzie ujawnić się i współpracować z Armią Czerwoną, lecz byli za to aresztowani i rozstrzeliwani. Stronnictwa RJN dążyły też do ujawnienia się i nawiązania stosunków z Rosją, czemu dały wyraz w rozmowach, jakie przed uwięzieniem przedstawicieli Polski Podziemnej toczyły się w Pruszkowie.

To Rosja odtrąciła tę chęć współpracy i zgody między obydwu narodami, spychając wszystko co w Polsce niezależne z powrotem w konspirację, a tolerując tylko tych, którzy ugięli się przed nia i działali pod jej dyktandem. Taka jest prawda o Polsce Podziemnej i o jej hardej walce o honor i niezależność

narodu. Nie będziemy tu reklamować jej ofiar i zasług, pozostawiając sąd o tym historii, stwierdzamy tylko jedno, że Polska Walcząca podtrzymała w narodzie ducha oporu i wolności, zahartowała masy polskiego ludu i stworzyła w nich postawę, która manifestuje się dzisiaj tak widocznie. Naród polski nie przestał być sobą. W największych nieszczęściach nie załamał

się moralnie i nie ugiął karku przed nikim, kto chciałby nim rządzić z zewnątrz, wbrew jego interesom i woli. Ten wielki kapitał Polska Walcząca przekazuje w spadku tym, którzy walkę narodu o suwerenność prowadzić będą dalej innymi metodami.

Decyzja Polski Podziemnej.

Koniec wojny z Niemcami zastał Polskę w sytuacji niesłychanie trudnej, a nawet tragicznej. Gdy inne narody, zwłaszcza zachodnie, po zlikwidowaniu okupacji niemieckiej odzyskały rzeczywistą wolność i mogły przystąpić samodzielnie do urządzenia sobie życia. Polska w wyniku wojny, w której poniosła największe ofiary, znalazła się pod

nową okupacją, z rządem narzugonym przez ościenne mocarstwo i bez wyraźnych widoków na pomoc swych sojuszników zachodnich.

W tym stanie rzeczy polityka nieustępliwości wobec uchwał krymskich prowadzona przez rząd polski w Londynie zaczęła się rozmijać z faktami dokonanymi, stworzonymi przez Rosję w kraju. Szczególnie konferencja w Moskwie i wynikły z niej kompromis między grupą Mikołajczyka i kilku polskimi działaczami demokratycznymi a Komitetem Lubelskim, stworzyły warunki, z którymi Polska Walcząca musi się liczyć. Z chwila powstania nowego Rząda i uznania go przez mocarstwa zachodnie, koń-

czy się dla nas możliwość legalnej walki konspiracyjnej, opartej o uznawany powszechnie Rząd w Londynie, a powstaje problem jawnej walki stronnictw demokratycznych w Polsce o cele narodu i o swe programy. W tej jawnej walce Polska Podziemna nie chce stwarzać trudności ludziom do-

brej woli, którzy znależli się w Tymczasowym Rządzie Jedności Narodowej. Nie chce też ona krępować poszczególnych stronnictw w wyborze dróg i linii taktycznej, którą w tej walce pójść będą chciały czy musiały. Na sesji w dn. 1 lipca br. wszystkie stronnictwa demokratyczne Pol-

ski Podziemnej, reprezentowane w Radzie Jedności Narodowej, powzięły jednomyšlnie uchwałę rozwiązania Rady i podania tego faktu do wiadomości kraju i zagranicy. Zdobywając się na ten krok samozaparcia, Rada Jedności Narodowej daje raz jeszcze dowód najwyższej dobrej woli, podobnie jak w deklaracji z dn. 22 II. br. i w pod-

jęciu rozmów pruszkowskich. Nie chcąc podsycać nadal w społeczeństwie polskim ducha konspiracji, otwierając przed stronnictwami demokratycznymi drogę jawnej współpracy z Rządem i walki o swe cele z przył-

bicą otwartą. RJN nie kryje przed narodem polskim swych obaw, czy próba ta nie skończy się nowym rozczarowaniem i katastrofą, na wskutek niedotrzymania obietnic przez kontrahentów. Stronnictwa RJN mają pod tym względem okrutne doświadczenia. Dopóki na terenie Polski znajdują się wojska sowieckie i NKWD, obawy te nie przestaną być aktualne. Jeszcze raz jednak w dziejach Polska chce być tym, który sam przestrzegając w polityce zasad uczciwości i prawdy, chce wierzyć również w uczciwość innych rządów i narodów. Decyzja rozwiązania się Rady nie oznacza duchowej kapitulacji narodu. Cele, któ-

re postawiły sobie stronnictwa Polski Walczącej są nadal niezmienione. Wyrażamy giębokie przekonanie, że stronnictwa te nie ustaną w walce, aż zrealizowany zostanie ich wspólny postulat pełnej suwerenności Polski i ich dążenie do rzeczywistej demokracji w państwie polskim i w stosunkach międzynarodowych.

Program demokracji polskiej.

W swej walce ze stronnictwami polskimi, reprezentującymi olbrzymią wiekszość narodu, propaganda sowiecka szermuje wciąż hasłem demokracji, zarzucając reakcyjność wszystkim Polakom, stojącym na gruncie prawdziwej niezależności. Uważamy tedy za konieczne sprecyzować wyraźnie, jak pojmujemy demokrację, wszystko bowiem wskazuje na to, że między pojęciem demokracji w Europie zachodniej a anologicznym pojęciem w Europie wschodniej istnieje zasadnicza rozbieżność. Według narodu polskieg:

1. Demokracja to pozostawiona najszerszym warstwom narodu swoboda wyboru ustroju społeczno-politycznego oraz światopoglądu z którego on wypływa. 2. Demokracja to wolność, określona trafnie w Karcie Atlantyckiej, jako wolność od strachu i od głodu, wolność osobista, wolność słowa i przekonań.

3. Demokracja to równe prawa dla wszystkich grup politycznych, czy to zachowawczych czy radykalno-postępowych, o ile nie nadużywają one swobody zrzeszenia się dla szerzenia anarchii, czy też narzucania innym swych poglądów siłą. 4. Demokracja to rządy większości, wyłonione na drodze swobodnych wyborów, odbywających się przez powszechne 5-cioprzymiotnikowe głosowanie.

5. Demokracja to rząd prawa, czyli praworządność, obowiązująca zarówno rządzących jak rządzonych, a zabezpieczająca tak wolność obywatelską, jak autorytet władzy. 6. Demokracja to sprawiedliwość oparta na zbiorowym poczuciu słuszności, przyznającym każdej jednostce, warstwie pracującej i narodowi prawo do warunków życia zapewniających im nietylko materialną egzystencję ale i wszechstronny rozwój ich możliwości twórczych.

7. Demokracja to system zbiorowego bezpieczeństwa, w którym wszystkie państwa wyrzekają się użycia siły i zobowiązują się podporządkować decyzjom międzynarodowych organów, wypływających z obiektywnych norm prawa międzynarodowego. 8. Demokracja to uznanie i zabezpieczenie równych praw mniejszych i większych narodów, aby ukrócić raz na zawsze dażenie mocarstw do hegemonii nad innymi naro-

dami i do podziału świata na strefy swych wpływów.

